

NEUROLOGIE PRO PRAXI

SUPPLEMENTUM

VZPOMÍNKY NA

prof. MUDr. Ivana Rektora, CSc.,
FCMA, FANA, FEAN

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

českou neurologii i řadu zahraničních kolegů zasáhla zpráva o úmrtí prof. MUDr. Ivana Rektora, CSc., FCMA, FANA, FEAN.

Profesor Rektor, zakladatel časopisu Neurologie pro praxi, bytostný vizionář, neurolog a neurovědec světového formátu, vzdělanec mnoha zájmů a kultivovaný společník s velkým srdcem, nám bude všem velmi chybět.

Neurologie pro praxi oslovila významné neurologické osobnosti blízké profesoru Rektorovi s prosbou o osobní vzpomínku, zacílenou na některý z mnoha jeho zájmů, některou z mnoha jeho aktivit, i na jeho výzkumnou činnost. Vznikl tak soubor textů, který z různých pohledů plasticky rekonstruuje obraz velkého neurologa a komplexní osobnosti.

„Les grands hommes sont plus grands que nature dans le souvenir. Ce que nous voyons en eux, c'est à la fois le meilleur d'eux et le meilleur de nous.“

Alain (Émile-Auguste Chartier)

Členové redakce a redakční rady si velmi váží toho, že mohli spolupracovat s profesorem Rektorem a budou dále rozvíjet jeho koncept vztahu mezi autory, kteří budou rádi psát, čtenáři, kteří budou rádi číst, a redakcí, která tuto synergii bude podporovat a pěstovat.

za celý časopis

prof. MUDr. Robert Rusina, Ph.D.

hlavní editor

Ivan náš priateľ – Levočan

MUDr. Miloslav Dvorák, PhD.¹, MUDr. Dagmar Veselá, PhD.²

¹Neurologické oddelenie Spišská Nová Ves, Slovensko (emeritní primár)

²Neurologická ambulancia, Košice, Slovensko | dada.vesela@gmail.com

S hlbokým zármutkom sme prijali správu o úmrtí nášho drahého a výnimočného priateľa, vedca, renesančného človeka Ivana, s ktorým sme spolu prežili množstvo krásnych chvíľ.

Niekedy v roku 1989 nás zoznámila moja sekundárna lekárka, MUDr. Patrícia Frimmelová, ktorá ho spoznala počas štúdia medicíny v Čechách. V tom období som pracoval na Neurologickom oddelení v Levoči.

Levoča bola Ivanovým rodným mestom, kde sa vždy rád vracal. V Levoči vyrastal, chodil do základnej školy, mal k nej hlboký vzťah a nikdy nezabudol na svoje korene. Možno práve tieto okolnosti boli základom našej dlhoročnej spolupráce v rámci česko-slovenských neuropsychiatrických dní. Bola to jeho myšlienka vytvoriť mosty medzi neurológiou a psychiatriou, medzi Brnom a Levočou. Za pomoci Ivana, Irenky Rektorovej a lekárov Spiša sme začali pravidelne, v dvojročných intervaloch, organizovať odborné podujatia v starobylej Levoči. Vďaka kontaktom dokázal osloviť a získať špičkových prednášajúcich. Počas pracovných dní neuropsychiatrie bola Levoča obohatená o účasť významných neurológov, psychiatrov, sexuológov, ako aj iných špecialistov. Ivanova vízia sa naplnila a po rokoch to bolo podujatie s neopakovateľnou atmosférou, kvalitou a plnť priateľov. Oblúbený bol klub abnormálnych pohybov, neurokazuistiky a sexuologické prednášky. Tieto odborné podujatia vytvárali skvelý priestor na odborné dialógy, priateľské

vzťahy, vytvárali sa nové pohľady a trendy diagnostiky a liečby. Vďaka podujatiu a Ivanovi sa narodilo nové dieťa, samostatná Neuropsychiatrická spoločnosť pri SLS na Slovensku. Ivan za uvedené zásluhy obdržal medailu a ocenenie profesora Leodegara Cigánka od neuropsychiatrickej spoločnosti. Pri tejto príležitosti predniesol laureátsku prednášku o vplyve hudby na ľudský mozog.

Ivan bol človekom s neobyčajnou energiou, rozhladenosťou a zvedavosťou. Svojim obrovským elánom dokázal nadchnúť lekárov a priateľov nielen z odborných kruhov. Počas konania neuropsychiatrických dní bol nezanedbateľný i spoločenský program v historických skvostoch Levoče, koncerty v kostole sv. Jakuba, fakultatívne výlety do Slovenského raja. Na oplátku za všetko úsilie organizátorov pozval spišských neurológov na priateľské stretnutie v jeho dome na námestí Majstra Pavla v Levoči. Na Slovensku ho poznal každý neurológ a predpokladám, že on poznal väčšinu slovenských neurológov. Dokázal sa s každým porozprávať, zastaviť sa pri ňom. Úprimne sa zaujímal o ľudí, rozdeľoval úsmev, pohodu a hlavne ľudskosť.

O vzdelanosti Ivana mi neprináleží hovoriť. Jeho každoročné návštevy v rodnej Levoči začínal spolu s manželkou návštevou neurologického oddelenia. Tam sme mali vždy nachystané video-kazuistiky, video EEG alebo demonštrácie pacientov. Rad nám rozvážne a v pokoji svojím pohľadom ukázal riešenie, alebo nás nasmeroval na správnu cestu. Stále sme

cítily, že sa neurológii venuje s oddanosťou a ľudskosťou.

Milý Ivan, obdivovali sme Tvoju veľkú chuť do života a neustálu túžbu objavovať nové veci, Tvoje veľké srdce, zvedavú myseľ, dobrú náladu, optimizmus, organizačné schopnosti, a schopnosť inšpirovať ľudí v Tvojom okolí. Za tie roky sme sa stali rodinnými priateľmi. Nemôžeme nespomenúť naše opakované stretnutia u Vás v Brne a v Pikoviciach na Sázave, u primátora Levoče, u nás v Košiciach, všade nás

sprevádzala Irena aj Tvoja dcéra Katka. Za spomienku stojí aj turistika v Slovenskom raji, Vysokých Tatrách, Spišskej Kapitule, Markušovciach, na Pieninách, ako aj na viacerých lyžovačkách. Ďakujeme Ti za zaujímavé a veselé príbehy z Tvojich ciest. Tvoje rozhovory o knihách, filmoch, histórii, gastronómii, náboženstve, vzťahoch, tanci, ale aj o tenise. Samozrejme ďakujeme Ti za možnosti byť opakované v Tvojej blízkosti a nasávať múdrosť, lásku a teplo, ktoré si rozdával okolo seba. Budeš nám veľmi chýbať.

Ivan Rektor (1948–2026) v dávných letech mého mládí

prof. MUDr. Petr Kaňovský, CSc., FEAN

Neurologická klinika Fakultní nemocnice Olomouc

a Lékařské fakulty Univerzity Palackého, Olomouc | petr.kanovsky@fnol.cz

Začátkem sedmdesátých let minulého století nebyvalo u nás doma nijak veselo. Matka, atestovaná a politicky nespolehlivá mladá neuroložka bez možnosti přístupu k atestaci druhého stupně, a otec, mladý a politicky nespolehlivý uznávaný šéfkonstruktor leteckých přístrojů, tou dobou už rok degradovaný na řadového kresliče, trávili večery hleděním na Husáka a Biřáka v černobílé televizi, popíjením dědova dunajovického vína a hulením vyšších desítek cigaret značky BT denně. Nebylo radno večer vycházet z dětského pokoje za účelem jakékoliv interakce s nimi, a my oba, já i moje malá sestra, jsme tuto zásadu úzkostlivě dodržovali.

Jednoho podobného podzimního večera nás vzbudily z prvního spánku neznámé, či spíše dlouho neslyšené zvuky. Z obývacího pokoje našeho panelákového bytu v Uherském Hradišti se ozýval hurónský smích obou našich rodičů, a misl se s neznámým ryčným barytonem nadaným nezaměnitelnými uherskými kadencemi (naše prababička byla čistokrevná Maďarka, věděli jsme, o čem to je). Po chvíli dohadování jsem byl jako starší a odvážnější vybrán, abych rekognoskoval situaci. Upravil jsem si pyžamo a s nonšalancí tehdejších dvanácti let jsem vykročil do útrobu našeho bytu. Poté, co jsem prošel oponou cigaretového dýmu hustého jako mlha, jsem v našem křesle uviděl mladého hustovlasého a velkozubého

muže s odzbrojujícím úsměvem a slyšel jsem, jak říká: „Servus, já jsem Ivan Rektor. A ty jsi Petr, ne?“ Přisvědčil jsem a moji (už poněkud ovínění) rodiče mi vysvětlili, že Ivan je Brňák, mladý doktor z hradištského neurologického oddělení, že se právě vrátil z vojenské služby na nějakém letišti, že bydlí ve špitále na ubytovně a že se u nás „stavil“ cestou ze sklepa někde v Mařaticích, aby se zeptal, jestli nechtějí chvilku pokecat.

Ivan vpadl do prostředí čerstvě normalizovaného maloměsta a jeho špitálu jako meteor (ano, použil jsem tento přírůbek nedávno pro Arnolda Picka, ale perfektně to sedí). Jeho noblesní rodinné prostředí, elán, rozhled a jasné plány, co dál a kam dál, byly v té době něčím nevidaným. Samozřejmě byl (jako jeho všichni vrstevníci ve špitále) konfrontován s každodenní rutinou OÚNZu, sdružených pohotovostních služeb, zastupování v poliklinických ambulancích, nekonečných interních a chirurgických konzilií. Nezapomenutelnou zůstane navždy historka, kdy primář nervového oddělení vbíhá na společné toalety pacientů i personálu a řve silným hlasem: „Rektore, doserte, máte tam konzilium!!!“ (dlužno poznamenat, že tím primářem byl Antonín Strnad, synovec profesora Popka). Ivan ale nikdy nejevil známky vyhoření či zásadní nespokojenosti s touto celkovou situací: on vždy věděl, co chce, a věděl také, že k tomu těch pět–šest let na okrese prostě patří. A tak z Hradiště

Oslava 80. narozenin Roberta Naqueta v Gif-sur-Yvette v létě roku 2003; Ivana jistě poznáte, stojí přímo za oslavencem

atestoval, oženil se se svou dívkou Dášou, Brňáčkou, která dělala na hradištském ARO. Ivanův brácha Ďuri nastoupil do kroměřížského blázince, erudoval v psychiatrii, oženil se tady s psychologkou Blankou, usadili se ve služebním bytě přímo v Léčebně. Byli si s Ivanem geograficky blízko.

V roce 1977 se uvolnilo místo odborného asistenta na brněnské klinice (tehdy byla jen jedna, u svaté Anny, resp. ve Fakultní nemocnici KÚNZ Jihomoravského kraje) a Ivan se ocitl v dilematu, tedy, aspoň to tak vypadalo. V Hradišti měl slušné místo ordináře, obrovskou hromadu kolegů, partáků a kamarádů, pohodový život dobrého doktora na okrese bez nutnosti významnější prostituce s tehdejšími režimem. Na druhé straně stála možnost akademické medicíny, klinické vědy a toho, k čemu vlastně vždycky mířil: mezinárodní kariéry. Nijak

se netrápil a neváhal: podal přihlášku do konkurzu, který hladce vyhrál a stal se pracovníkem brněnské kliniky. Zároveň ovšem podřízeným pověstných manželů Hrazdírových, nazývaných neurologickým lidem Dědek a Baba. Na klinice se potkal s Ivošem Černým, v té době už primářem, zároveň z Nového Města přišel na asistent-ské místo Zdeněk Kadaňka, a jako velmi mladý lékař tam nastoupil Pepa Bednařík. Na klinice si našel prostor, věnoval se elektroencefalografii, a našel si i oporu: Miladu Švejnovou. Jeho disertační (tehdy kandidátská) práce se věnovala specifikům EEG u mozkových tumorů. Musím přiznat, že dalších pár let se Ivan poněkud ztratil z mé orbity, řešil jsem vlastní záležitosti, časné otcovství, ohrožení matky mého nejstaršího syna trestním stíháním; až v roce 1981 se mi Ivan vrací do povědomí. Tehdy se objevil u nás na Trnávkách a oznámil nám, že dostal

výzkumné stipendium do Francie. Věděl, že otcův otec, který byl tehdy ještě v plné síle, strávil mladá léta jako lektor slovanské lingvistiky na univerzitě v Lyonu. Od té chvíle můj dědeček považoval doktora Rektora za naprosto mimořádnou osobu, a kdykoliv mohl, ptal se: „A co ten Ivan, jak se má ve Francii“...

Ivan potom jezdil pravidelně do CNRS v Gif-sur-Yvette (G-s-F) řadu dalších let. Robert „Bobby“ Naquet, legendární šéf ústavu, rozpoznal Ivanův talent a nechal jej zkoumat myoklonus, který byl v experimentální populaci G-s-F paviánů *Papio papio* dědičný. Ivan objevitelsky prokázal, že se jedná o variantu reflexního retikulárního myoklonu, a že je tato varianta vázána na cholinergní neurotransmiterovou osu, objev byl publikován v *Neuroscience Letters*. Zároveň Ivana přivedl na myšlenku, zda neexistuje patofyziologický link mezi tímto druhem myoklonu u paviánů a tzv. exaggerated startle reflexem, který znal od dětí, postižených DMO a ošetřovaných ve velehradském ústavu Vincentinum. Patrně nejen já, ale i ostatní pamětníci z hradištského oddělení (kde jsem mezitím po promoci a vojenské službě zaujal místo mladšího sekundáře) si bez problému vzpomenu na „výzkumné dny“, kdy Ivan s Miladou nechávali přivést do oddělené EEG laboratoře osm až deset těchto dětí, u kterých zhotovovali hodinové EEG záznamy a vyvolávali během nich startle reflex... Byla to hrozná práce a bylo vždy třeba si po ní trochu odpočinout, většinou v mařatickém sklepě, u Dostálků. Ivan většinou hodně zpíval a na cestu zpátky dolů do špitálu, kde bývali na inspekčácích ubytováni, si vždy od někoho půjčoval kolo. Většinou ode mne, a tak můj krásný závodní Favorit F1 měl tu čest véztí Ivana opakovaně, a také opakovaně poté mít vyměněnou přední vidlici.

Moje poslední předpřevratová vzpomínka na Ivana je z časného jara 1989, kdy bylo hradištské oddělení pověřeno organizací krajského neurologického

semináře. Oddělení daného kraje vždy rotovala, a předsedal vždy krajský neurolog, v případě Jihomoravského kraje to byla (poprvé a myslím naposled) profesorka Vlasta Hrazdírová, doprovázená svým manželem, profesorem Čeněkem Lubošem Hrazdírou (opravdu se tak psal...). Večírek tohoto semináře byl naplánován do sklepa v Blatnici pod Svatým Antonínkem, a manžele Hrazdírovy měl tam i zpět dopravit Pavel Dostálek, Ivanův kamarád z hradištských let a zároveň už manžel kolegyně z oddělení. Před odjezdem do sklepa přišel za Pavlem Ivan jako vyslanec personálu kliniky, a zcela vážně Pavlovi nabídnul, že se celá klinika složí a koupí mu nového žigulíka, pokud někde manžele Hrazdírovy vyvalí...

Potom Ivan odjel znovu do Francie, východní Němci přijeli hromadně do Prahy, padla berlínská zeď, zastřelili Ceaușesca, u nás abdikoval Husák a mně se narodila dcera. Čtrnáct dní předtím, než měla Barbara родit, mi zazvonil v pracovním na oddělení telefon a ozvalo se: „Ahoj, tady Ivan. Kdy bys mohl nastoupit na kliniku?“ Já jsem se zmohl jen na blekotání, že jsem o tom zatím nepřemýšlel, že má Barča termín porodu a tak dále, na což on reagoval: „No, ona asi porodí i bez Tebe, ne?“ Nakonec jsme se dohodli na začátek června s tím, že se ozve na začátku března. Ozval se a ptal se: „Už 's to řekl Tondovi?“ (pan primář Antonín Karásek, můj první šéf a Ivanův kamarád.) A já jsem přiznal, že ne. „No, to nevádí, já už jsem mu to řekl sám. Nějak to spolknul, no. Tak se uvidíme prvního června.“

A prvního června roku 1990 jsem nastoupil na sva-toanenskou kliniku, kde jsem potom strávil skoro patnáct let. Ale to už je jiný příběh, který se stal, jak napsal Ernest Hemingway, „jinak, jiným lidem, v jiné době, v jiné zemi a nemá s tímhle naším příběhem vůbec nic společného“.

Odpočívej v pokoji, Ivane, a díky za všechno.

Ahoj, Petr

Dávná vzpomínka na Ivana Rektora

professor Jiri G. Safar, MD, FAAN

Departments of Pathology, Neurology, and Neurosciences,
Case Western Reserve University Medical School, Cleveland, Ohio, USA
jgs109@case.edu

Vzpomínka na Ivana Rektora je spojena s cestou na 13. Světový neurologický kongres v roce 1985, kam jsme jeli v jeho „emběčku“. Ivan se ukázal jako výborný řidič a spolujezdec. Střídali jsme se u volantů a celkem najeli asi 2 185 km a nezaznamenali žádnou tenzi. Dobře jsme si rozuměli, přestože jeho epileptologie mi byla dosti vzdálená. Z Prahy jsme jeli přes Drážďany do Berlína. Na hranicích mezi Východním a Západním Berlínem nás čekala velmi důkladná prohlídka a, jak to bylo tehdy zvykem, prohledali celé auto včetně použití zrcadel pod autem.

Mezinárodní kongres takového kalibru pro nás představoval velkou událost. Dostali jsme malé stipendium na cestu, což bylo nečekané, ale především jsme měli příležitost setkat se s věhlasnými vědci, které jsme znali jen z vědeckých článků. Pokud si vzpomínám, bylo tam asi 4 tisíce účastníků. Nevím, jak Ivan, ale pro mne to byla moje první cesta na Západ, a tak jsem byl rád, že jsme se rozhodli podívat se do

Bonnu do Universitätsklinikum Bonn a do Würzburgu na Universität Würzburg. Na obou místech se nám dostalo přátelského uvítání.

Na cestě domů, někde na dálnici mezi Würzburgem a Mnichovem, se nám začalo kouřit z auta. Při nejlepší vůli si nepamatuji, jestli jsem řídil já, nebo Ivan, ale v každém případě se Ivan ujal iniciativy, protože uměl německy a já jenom „Guten Tag“. Potom z blízké vesnice přijelo odtahovací auto a hodní Němci opravili, co bylo potřeba, za zlomek ceny, kterou jsme ještě mohli dohromady dát, a dokonce nás nechali zadarmo přespat. Domů jsme dojeli bez problémů.

To bylo naposledy, kdy jsme se s Ivanem viděli, ale často na něj vzpomínám. Rok poté, co jsem už byl v USA, jsem jel s rodinou na dovolenou a na cestě na Floridu se mi zavařilo auto naprosto stejným způsobem, a proto mi tato historka zůstala v paměti po více než 40 letech.

Ivan Rektor v očích manželky a dcery

prof. MUDr. Irena Rektorová, Ph.D., FEAN¹, MUDr. Kateřina Rektorová²

¹1. neurologická klinika, Fakultní nemocnice u sv. Anny a Lékařská fakulta Masarykovy Univerzity, CEITEC, Brno | irena.rektorova@fnusa.cz

²Psychiatrická klinika, Fakultní nemocnice Brno a Lékařská fakulta Masarykovy univerzity, Brno

Všichni si Ivana budeme pamatovat jako excellentního neurologa, neurovědce a vizionáře, prorektora Masarykovy univerzity, pedagoga, mentora, přednostu I. neurologické kliniky Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně a Lékařské fakulty MU a spoluzakladatele Neurovědního centra ve výzkumném institutu CEITEC Masarykovy univerzity. Nehledě na to, že kterých sfér a oblastí Ivanova života ho lidé znali, bylo v nesčetném množství kondolenčních dopisů zdůrazňováno především to, jakým byl Ivan laskavým člověkem.

S Ivanem jsme se seznámili na konferenci v Lisku, v roce 1995. V pátek 13. října. On byl přednostou I. neurologické kliniky v Brně, já jsem byla tou dobou sekundář na Hennerově klinice v Praze. Přes týden jsem s ním komunikovala z telefonní budky na Žižkově a o víkendech jsme se vzájemně navštěvovali. Pamatuji si na jeden takový víkend v Praze, kdy jsem měla za to, že mě Ivan pozve do nějaké restaurace na večeři, nicméně přijel s francouzskými sýry, olivami a vínem Côtes du Rhône, které pečlivě přichystal do proutěné piknikové tašky. Bylo to krásné rande plné smíchu a dlouhých konverzací.

Takovéto večery provázely celý náš společný život. Naše dcera Katka si dokonce občas stěžovala, že se doma nedostane ke slovu, jak jsme s Ivanem v jed-

nom kuse o něčem debatovali, něco probírali, radili se spolu – asi hlavně já s ním.

Miloval mě a já jeho.

Vždy jsem k němu vzhlížela a plně mu důvěřovala. Byl mým velkým a nedosažitelným vzorem. Obdivovala jsem jeho pracovní nasazení, jeho chuť posouvat českou neurologii na světovou úroveň i jeho vztahy s kolegy, kteří se za něj v náročném pracovním období postavili. Velkou inspirací mi bylo, že i přes velké pracovní vytížení s oblibou věnoval svůj čas a energii také historii, politice a umění, o kterých rád debatoval.

Ale především své rodině.

Dcera Katka s láskou vzpomíná na to, jak ji Ivan vyzvedával z kroužků a vždy, když se k ní blížil, změnil styl chůze na Charlieho Chaplina, aby ji pobavil. Jak s ní empaticky řešil pubertální „problémy“ a jak citlivě spolu probírali její přátelské a partnerské vztahy. Jak ji vedl k tomu stát se lékařem a jak ji podporoval v její vlastní cestě.

Ve společnosti se pohyboval s neobyčejnou lehkostí a vždy se širokým úsměvem. Světoví neurologové si ho pamatují, jak dokázal – i v jediné větě – vystřídat několik jazyků, aby se s každým pobavil v jeho mateřštině. Plynně hovořil anglicky, francouzsky, německy, ruský a trochu maďarsky – říkával tomu „kuchyňská“

maďarština od babičky, kterou měl ovšem se skvělou výslovností, takže všechny dokázal zmást.

Jeho koníčkem byl poslech hudby. Často jsme spolu chodívali na koncerty především vážné hudby, ale také jazzu. Naposledy před měsícem jsme spolu navštívili operu. Hudbě se věnoval i výzkumně, zkoumal efekt Mozartovy sonáty na EEG výboje u pacientů s epilepsií. V rozhovoru o této studii s humorem tvrdil, že není schopen zazpívat ani jednu písničku. A měl pravdu.

Co nás ale spojovalo nejvíce, byla láska k cestování. Naše první společná cesta vedla do Nikaragui, kde jsme natočili první EEG v historii univerzitního města Leon. I další cesty jsme směřovali do neturistických regionů. Procestovali jsme spolu velkou část Asie, rovníkové Afriky, Střední i Jižní Ameriky. Cesty jsme obvykle plánovali za pochodu a občas jsme dokonce skončili v úplně jiné destinaci, než jsme původně zamýšleli. Jednou jsme se takto dostali do Myanmaru místo plánované Guatemaly, protože jsme si zapomněli vyřídit

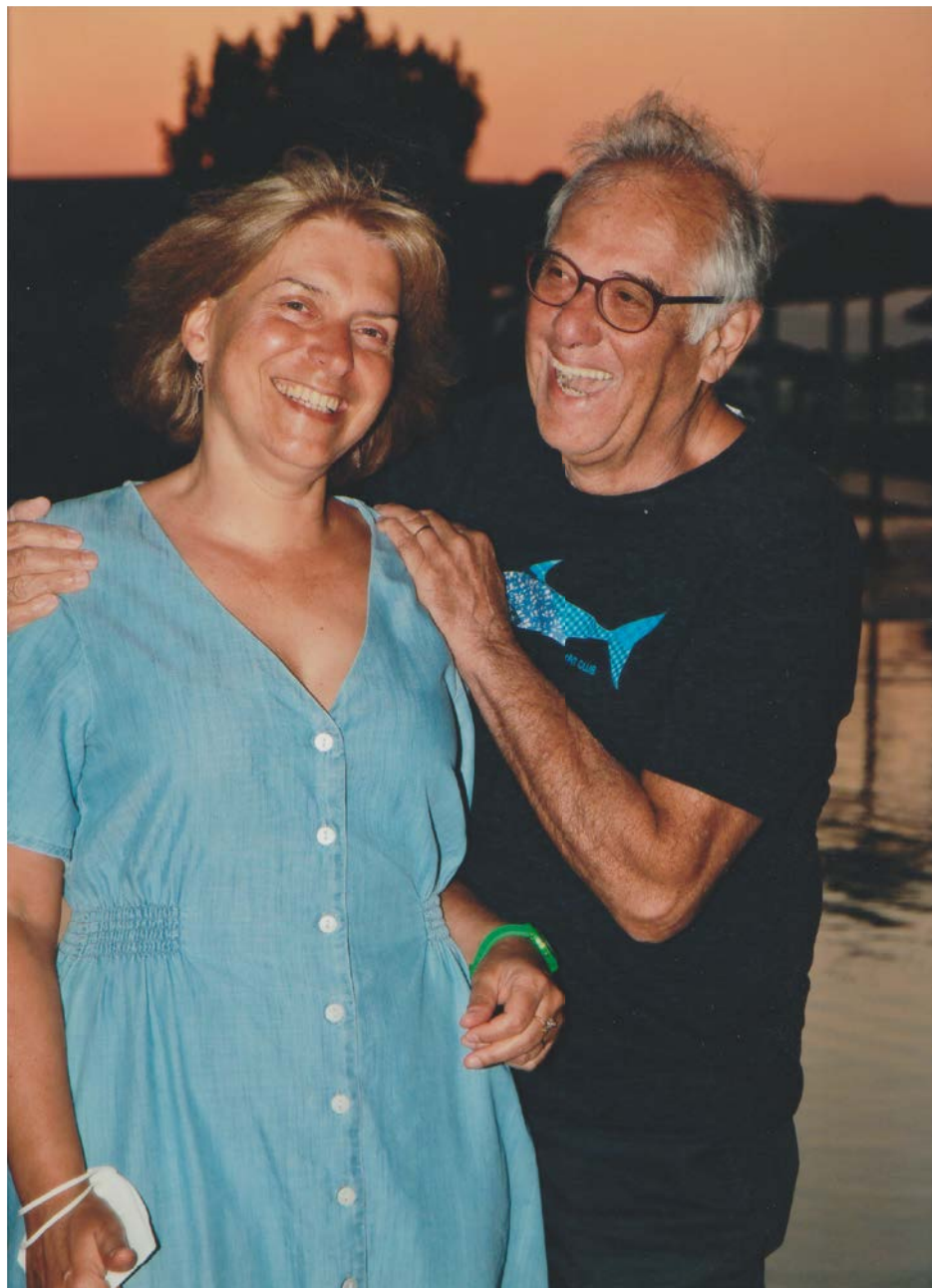
americkou ESTU pro přestup v USA, a než se nám to podařilo na letišti vyřídit, letadlo uletělo.

V poslední době jsme změnili styl cestování, jezdili jsme převážně do Chorvatska s dobrými přáteli. Naše poslední cesta, už jen ve dvou, byla vloni v létě na Brač. Věděla jsem, že je poslední.

Ivan trpěl vážným degenerativním onemocněním, které postihovalo mysl i hybnost. Vyvíjelo se velmi rychle. Přesto měl Ivan do posledních dní onen široký úsměv na tváři, a i když nemohl mluvit, podporoval nás tleskáním a máváním. Nikdy si nestěžoval. Nevím, jak to dokázal.

Byli jsme s ním – jeho nejbližší rodina – do posledních chvil. Pohřeb proběhl 19. června. Přišlo se s ním rozloučit několik stovek přátel, a Ivan tak naposledy dokázal propojit lidi z různých koutů republiky, a dokonce i ze zahraničí.

Jeho odkaz žije dál, skrze jeho děti a nesmazatelnou stopu, kterou v české i světové neurologii a neurověděch zanechal.

Co říci o Ivanovi Rektorovi, osobnosti světového významu?

prof. MUDr. Martin Bareš, Ph.D. – rektor Masarykovy univerzity

I. neurologická klinika Fakultní nemocnice u Svaté Anny a Lékařská fakulta
Masarykova univerzita, Brno | bares@muni.cz

Co říci o velké osobnosti světového významu Ivanu Rektorovi? O lékaři, profesorovi neurologie, vědci (patří mezi nejcitovanější neurology nejen ve střední Evropě), o školiteli doktorandů (i mám školiteli), přednostovi I. neurologické kliniky Fakultní nemocnice u svaté Anny a Lékařské fakulty Masarykovy univerzity (LF MU) v letech 1992–2012 (a stále si živě pamatuji den 13. 7. 1993, kdy jsem byl v Ivanově pracovně na přijímacím pohovoru a bavili jsme se mj. o historii, což z mé strany nebyl dobrý nápad...)? Co sdělit o prorektorovi Masarykovy univerzity v letech 2006–2011, který nastavoval směrování CEITECu, dnešní výkladní skříň MU, členovi řady prestižních společností, držitel řady národních i mezinárodních ocenění včetně Zlaté medaile Masarykovy univerzity (MU), kterou jsem měl tu čest Ivanovi v lednu 2025 předávat? O milovníkovi hudby, dobrého jídla a dobrého vína, polyglotovi, sportovci – lyžaři a cyklistovi charakterizovaném svým kolem, helmou a oblekem, v němž jezdil i v zimních měsících na kliniku či na rektorát MU?

Ivan Rektor absolvoval několikaletý zahraniční pobyt v Paříži, z něhož čerpal svou inspiraci naroubovanou na svoji jasnou vizi vést neurologické pracoviště světově – ne s českou malostí a lokální uspokojeností, nechtěl být „ukotven“ v termínech jako „představitel české či brněnské školy“. Předběhl svoji dobu ve svém

osobitým tlaku na kvalitu a excelenci ve vědě, v tlaku na publikace – ne v českých, nýbrž v prestižních časopisech zahraničních, což v první polovině 90. let znělo naprosto utopisticky; v nepsané povinnosti absolvovat během doktorského studia zahraniční pobyt (což i dnes je stále dosti unikátní na českých univerzitách). Současně od absolventů a lékařů v atestační přípravě vyžadoval pečlivost v diagnostice i léčbě; jeho legendární otázka při velkých vizitách „*máš panáka?*“ je tradována dodnes (pozn. pro nezasevěné – otázka na schematické znázornění poruchy čítí u hospitalizovaného pacienta). Neurologie byla na počátku 90. let popelkou mezi dalšími klinickými obory medicíny – ve srovnání např. s chirurgií, internou či anesteziologií. Dnes patří neurologie mezi nejvýznamnější a nejuznávanější oblasti medicíny (pozn. dle statistik cca 35–40 % pacientů, kteří přicházejí za svým praktickým lékařem, mají neurologický problém), a to i s Ivanovým přičiněním a jeho popularizací neurologie a neurověd obecně (vzpomenu např. jeho výzkum transgeneračního přenosu stresu u přeživších období holokaustu, který je naprosto unikátní). Stejně tak by současná Masarykova univerzita vypadala jinak, využívám při tvorbě strategie MU nadhledu, důrazu na excelenci a mezinárodní viditelnost.

Založení několika specializovaných center na klinice bylo naprosto průlomovým okamžikem – pro

lékaře, sestry, především pak pacienty. Já se stal členem Centra pro abnormní pohyby a parkinsonismus Brno (Movement Disorders Centre), a aniž jsem si tehdy uvědomoval, tak jsem se stal součástí vskutku nově se rodící historie, kdy na klinice se střídala jedna z velkých osobností světové extrapyramidologie či lépe Movement Disorders za druhou – Pierre Rondot (byl osobně přítomen založení Centra a přednášel v roce 1994 na historicky prvním Basal Ganglia klubu v Brně), Yves Agid, Joe Jankovic, Mark Hallett, John Rothwell, Marie Vidailhet, Eldad Melamed, Andrew Lees, Zvezdan Pirošek, Kailash Bhatia, Nir Giladi, Werner Poewe, Peter Jenner, Jose Obeso, Amos Korczyn, Anthony Lang, Gunther Deuschl, Per Odin a mnoho dalších. Toto implicitně formovalo posluchače – lékaře, kteří často měli v hlavě jiné starosti – např. propouštěcí zprávu či únavu po službě. Ivan ovšem trval – a velmi správně – na naší aktivní účasti, prezentaci pacientů, na diskuzi s velikány světové neurologie, což pokračovalo při neformálních večeřích s přednášejícími.

Ivan byl současně otcem, manželem, bratrem, synem, dědečkem, byl rád člověkem. Byť stál hie-

rarchicky – doba 90. let byla pro hierarchizaci velmi příhodnou – na vrcholu rozhodovací pyramidy, se všemi si tykal, a přitom neztratil nic z přirozené autority a respektu svého okolí. Mohl bych o Ivanovi psát sáhodlouhé traktáty, stejně bych nestihl zdaleka vše, co jsme spolu zažili, diskutovali, často nesouhlasně, byla různá období dosti dynamických postojů, abychom pak společně oslavovali atestace či narozeniny. Jeden zážitek si přece jen dovolím sdílet: v polovině 90. let jsem společně s dalšími kolegy na klinice a v nemocnici založil Svatoanenskou ligu ve fotbale, na standardním venkovním hřišti, hráno 2×45 minut. Ivan se ihned na ranním sedánku přihlásil do našeho týmu s názvem Brains, chodil i na tréninky, v zimě hrál futsal. Když střídal v soutěžním fotbalovém zápase, se širokým, pro něj typickým úsměvem mi říká: „*Martine, balón jsem nepotkal, ale skvěle jsem si zaběhal*“. Ano, Ivane, toto byly okamžiky lidskosti, obyčejnosti, charakteristické pro pravé osobnosti. A takto si Tě uchováme ve své mysli, v našich srdcích, v našem mozku, který jsi celý život studoval a léčil.

Ivan Rektor a l'épilepsie rebelle

prof. MUDr. Milan Brázdil, Ph.D., FRCP (Lon)

1. neurologická klinika, Fakultní nemocnice u sv. Anny a Lékařská fakulta
Masarykovy univerzity, CEITEC, Brno | milan.brazdil@fnusa.cz

Ačkoli nepochybně bude prof. Rektor následujícími generacemi vnímán především jako významný český a evropský neurolog a klinický neurofyzilog, jeho zcela jistě nejvýznamnějším polem působnosti byla minimálně od 90. let 20. století epileptologie.

Ivanův zájem o epilepsie se postupně formoval od jeho nástupu na brněnskou neurologickou kliniku (1977), a významně se pak prohloubil v letech 1984 až 1989, která strávil ve francouzském CNRS v Gif-sur-Yvette výzkumem myoklonu a epilepsie na primátech. Ještě významnějším posílením jeho zájmu o problematiku farmakorezistentní epilepsie (fr. l'épilepsie rebelle) byl následný několikaletý pracovní pobyt v Hôpital Ste Anne v Paříži po boku dvou velikánů a průkopníků stereo elektroencefalografie (SEEG) Jeana Bancauda a Jeana Talairacha. Zde se věnoval nejenom analýze intracerebrálního EEG (především ve smyslu výzkumu Bereitschaftspotenciálů), ale systematicky si také osvojoval principy SEEG a iktální semiologie. Metodu SEEG pak vizionářsky přinesl na brněnskou neurologickou kliniku po svém návratu z Francie. Podstatné je, že hodně úsilí věnoval zajištění superspecializovaného vzdělání na různých prestižních francouzských epileptochirurgických pracovištích i pro další epileptology a neurochurgy z Brna.

Díky prof. Rektorovi se tak jím založené Centrum pro epilepsie Brno stalo průkopníkem SEEG metody ve středoevropském regionu, se systematickým využíváním této nejpřínosnější metody v předoperační

diagnostice od roku 1995! Již koncem 90. let minulého století se prof. Rektor významně podílel i na vzniku koncepce péče o pacienty s epilepsií v ČR, kterou pak prosazoval i jako předseda České ligy proti epilepsii ČLS JEP v letech 2003–2007.

Ivan Rektor byl velmi společenský jedinec, který si snadno získával přátele z různých kruhů i částí zeměkoule díky svému širokému přehledu, vytříbenému smyslu pro humor a přátelské povaze. I tím, že bravurně ovládal řadu světových jazyků a zcela plynně přecházel z angličtiny do francouzštiny nebo němčiny (či maďarštiny) se dá říci, že mezi jeho dobré přátele patřili i světové epileptologické špičky – např. Patrick Chauvel, Claudio Munari, Steven Schachter, Juhn Wada, Philippe Kahane, Walter Van Emde Boas, Peter Halasz, Michel Baulac, Michael Trimble, Sándor Beniczky a další. Ivan byl výborný hostitel, na návštěvy jeho, jak mu sám říkal, „vinného sklípku“ v suterénu činžovního domu všichni návštěvníci dlouho s oblibou vzpomínali.

Velikou radostí prof. Rektora bylo organizování nejrůznějších setkávání, na poli epileptologie především založil a mnoho let organizoval v Brně každoroční evropské kurzy epileptochirurgie EPODES, které za ta léta rozrostly do kurzů světových a EPODES získal oficiální statut Vzdělávací akademie Mezinárodní ligy proti epilepsii. Opakovaně se také Ivanovi podařilo v ČR zorganizovat velmi oblíbené mezioborové konference Epilepsy, Brain and Mind, bez přehánění

se dá říci, že všemi svými aktivitami velmi významně zvyšoval visibilitu a prestiž české epileptologie.

Ivan Rektor byl skvělý, přátelský a férový člověk, jehož horizont rozhodně nekončil s hranicemi naší země, byl velkorysý a motivující k růstu i své okolí a byl téměř vždy v pohybu, rozesmátý a dokonale nad věcí.

Závěrem tohoto krátkého připomenutí velikána světové epileptologie si dovolím vzpomenout na jednu, pro Ivana vcelku typickou příhodu z Evropského epileptologického sjezdu v Madridu v roce 2002: Poté, co jej při cestě centrem města zachytila silná průtrž mračen, která zaplavila silnice a chodníky, náhodně prof. Rektora vyfotil fotograf deníku El País, kterak nevzrušeně kráčí centrálním náměstím bos s botami v ruce. Tato fotografie se objevila následující den na titulní straně tohoto největšího španělského periodika s titulkem „turista extranjero...“ Z toho měl prof. Rektor až dětinskou radost, noviny nadšeně ukazoval svým kolegům a žertoval o svém pravděpodobně nejvyšším impaktu... Čest jeho památce.

Ivan Rektor, Francie a umění

prof. MUDr. Evžen Růžička, DrSc., FCMA, FEAN

Neurologická klinika Všeobecné fakultní nemocnice a 1. lékařské fakulty
Univerzity Karlovy v Praze | eruzi@lf1.cuni.cz

Když vzpomínám na Ivana Rektora, vybaví se mi nejen významný neurolog a neurovědec, ale také člověk mimořádné kulturní šíře. U Ivana nebyla věda oddělena od historie, literatury, hudby, výtvarného umění a evropské kultury. Právě tato samozřejmá otevřenost mimo úzké hranice oboru byla jedním z rysů, které jej činily tak osobitou postavou české neurologie.

Mé první setkání s Ivanem bylo spojeno s Francií, být v kulisách, které dnes působí téměř neuvěřitelně. Potkali jsme se v létě 1986 před kanceláří soudruha K., který tehdy na Ministerstvu zdravotnictví rozhodoval, kdo dostane výjezdní doložku a bude smět vycestovat do zahraničí, a kdo nikoli. Oba jsme tehdy mířili do Francie, každý na jiné pracoviště. Ivan byl v těchto věcech už zkušenější a úspěšnější. Co mi však utkvělo v paměti, nebyla jen jeho schopnost orientovat se v tehdejších překážkách, ale především bezprostřední přátelství, s nímž se se mnou hned seznámil. Okamžitě mi začal předávat své zkušenosti a rady – jak bariéry překonat, a jak si pobyt ve Francii co nejlépe užít.

Francie pro Ivana nebyla pouze místem odborného pobytu. Byla důležitou součástí jeho osobního i intelektuálního světa. Spojovala se mu se zkušeností svobodnější vědy, evropského rozhledu, jazyka, kultury i způsobu života. Nebyl to jen pracovní kontakt se zahraničním pracovištěm, ale hlubší setkání s prostředím, které mu bylo blízké a které spoluutvářelo jeho pohled na medicínu, vědu i kulturu.

Po čase jsem poznal i další stránku Ivanovy osobnosti. Při společném lyžařském zájezdu mě překvapil tím, že si s sebou vezl Mauroisovy Dějiny Anglie. Nebyla to póza ani nahodilá četba na cestu; historie a umění byly pro něj přirozenou součástí života. Později jsem poznal také jeho sbírky výtvarných děl a výborných vín. Obojí rád ukazoval a nechával přátelům ochutnat – s radostí člověka, který si krásu a dobré věci nenechává jen pro sebe.

Vztah k umění nebyl u Ivana pouhou soukromou zálibou. Vstupoval i do jeho odborného myšlení a psaní. Ve svých úvodnících v Neurologii pro praxi, později shrnutých v knize Neuroeseje, se opakovaně vracel k otázkám vztahu medicíny, mozku, mysli a umění (Rektor 2011a). Zajímal se o to, jak výtvarné umění zachycuje neurologické projevy, zejména epilepsii, a připomínal například Kubištvu Epileptickou ženu. Nešlo mu o redukci obrazu na diagnózu, ale o ukázkou, že neurologická zkušenost může být jednou z vrstev, jimiž lze umění vnímat (Mikš, 2014). Podobně přemýšlel o hudbě. Měl jsem příležitost být u toho, když se jednalo o udělení ceny za nejlepší práci roku v časopise European Journal of Neurology studii Ivanova týmu o tzv. Mozartově efektu u epilepsie. Práce ukázala, že poslech Mozartovy Sonáty pro dva klavíry D dur, KV 448, vedl u pacientů ke snížení epileptiformních výbojů v EEG, zatímco Haydnova Symfonie č. 94 měla odlišný efekt; autoři hledali vysvětlení v akustických vlastnostech skladeb (Štillova et al., 2021). Ivan k podobným tématům nepřistupoval jako ke kuriozitě, ale

jako k přirozené otázce vztahu mozku, krásy, harmonie a lidské zkušenosti (Rektor, 2011b).

Vzpomínka na Ivana Rektora v kontextu Francie a umění proto není okrajovou poznámkou k jeho neurologickému dílu. Pomáhá lépe pochopit jeho osobnost: byl klinikem, vědcem, učitelem a organizátorem, ale také autorem, hostitelem, znalcem umění a člověkem široké evropské kultury. I proto na něj budeme vzpomínat nejen s odborným respektem, ale také s hlubokými osobními pocity.

Literatura

1. Rektor I. Neuroeseje. 2. rozšířené vydání. Praha – Kroměříž: Triton. 2011; 96 s. ISBN 978-80-7387-437-7. (a)
2. Mikš F. O lidském mozku a mysli, vědě a umění. Rozhovor s neurologem Ivanem Rektorem. 2014 [Cit. 18.6.2026]. Available from: <https://www.cdk.cz/o-lidskem-mozku-mysli-vede-umeni>.
3. Štillová K, Kiska T, Koritáková E, et al. Mozart effect in epilepsy: why is Mozart better than Haydn? Acoustic qualities-based analysis of stereoelectroencephalography. *Eur J Neurol*. 2021;28(5):1463-1469.
4. Rektor I. O mozku, tajemství, hudbě, rybářské síti a vtip. Úvahy neurologa. *Kontexty*. 2011;26(6):73-77 (b).

Milý Ivane...

prof. MUDr. Jan Roth, CSc.

Neurologická klinika Všeobecné fakultní nemocnice

a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze | jan.roth@vfn.cz

Milý Ivane,

Irena, Tvá žena, mi právě napsala, že jsi zemřel.

Na chvíli jsem oněměl a nemohl se nadechnout.

O Tvé nemoci a zhoršujícím se stavu jsem věděl již několik let, ale nedokázal jsem si nějak připustit, že se opravdu pomalu ze života ztrácíš, a že tu jednoho dne nebudeš.

Poprvé jsem Tě potkal někdy v první polovině devadesátých let, kdy jsi budoval svou kliniku, nadšeně a vzrušeně jsi všem okolo líčil její plánovanou funkční strukturu, zakládání center, specializovaných oddělení, možnosti podpory nadějných spolupracovníků atd.

Byl jsem později u Tvého seznámení s Irenou a mohl jsem poté pozorovat, jak hluboce jsi vstoupil do jejího srdce. Pamatuji se na narození Tvé dcery Katky. Mnohokrát jsme se v průběhu následujících tří dekád potkávali na kongresech, seminářích, letištích, v kavárnách, restauracích, ale také v galeriích či při poslechu hudby. Miloval jsi cestování, dotek dobrodružství, improvizaci. Návštěvy u vás doma byly plné vyprávění a naslouchání. Vždy jsem měl pocit, že svůj život ochutnáváš a vychutnáváš jako báječné, lehce opojné víno.

Přemýšlím teď, co by Tě nejvíc vystihovalo – byla to směs mnoha kvalit: energie, smysl pro humor a paradox, hlasitý smích bez škodolibosti, optimismus, vřelost, neformálnost, spontaneita. Byl jsi vášnivý diskutér, zábavný společník, milovník hudby, obrazů, dobrého vína a jídla. Znal jsi historii, sportoval jsi, byl v ustavičném pohybu.

Radost ze života, úsměv, to byla Tvá esence. Také jsi byl mezinárodně respektovaný neurovědec, náročný, ale přátelský přednosta kliniky, soustředěný univerzitní funkcionář, velký organizátor kongresů a workshopů, ale o tom budou jistě psát jiní, povolanejší.

Byl jsem dnes na Tvém pohřbu, tradičním židovským, jak sis to přál. Kdybys tam byl se mnou, měl bys určitě radost. Přišly stovky lidí, kteří Tě měli rádi, vážili si Tě a chtěli se s Tebou rozloučit. Vidím před sebou, jak bys s každým chvíli postál, s každým zažertoval, zasmál se nahlas a sháněl se po sklence toho nejlepšího vína.

Před několika lety jsem byl účastník ve Tvé studii transgeneračního přenosu traumatu v souboru holokaust – druhá generace. Tehdy jsme spolu poprvé dlouho mluvili o našem společném židovském původu a všem možným s tím souvisejícím. To nás spojovalo mimo hluboký zájem o neurologii a fungování mozku.

Jdu v průvodu hned za Tvou rakví. Nikdy jsem Ti to neřekl, ale měl jsem Tě opravdu rád. Snad jsi to věděl. Kdybych Ti to řekl nahlas, na vteřinu bys zrozpačitel a hned poté bys bryskně odvětil se smíchem něco o svém heterosexuálním postoji...

Rabín se přede mnou zpěvně modlí. Průvod se zastavuje, rakev přesunují z vozíku, dávají na popruhy a spouštějí Tě do hrobu. Tradiční židovský pohřeb, tak, jak sis to přál. Jednou se, dá-li B-h, sejdem v *Olam ha-ba*. Až uslyším Tvůj smích, rozpřáhnou ruce k objetí a budu vědět, že jsem na správném místě.

Honza

Vzpomínka společnosti Solen na profesora Rektora

Profesor Rektor patří k osobnostem, které jsou neoddělitelně spojeny s historií časopisu Neurologie pro praxi a i společnosti Solen.

Pan profesor stál u zrodu časopisu a od samého počátku mu věnoval mimořádnou pozornost, péči a důvěru. Neurologie pro praxi pro něj nebyla pouze jedním z odborných periodik. Byla projektem, kterému věřil, který pomáhal formovat a jehož smysl dlouhodobě podporoval. Záleželo mu na tom, aby časopis byl odborně kvalitní, prakticky užitečný a blízký lékařům jak v předatestační přípravě, tak v jejich každodenní práci.

Právě díky jeho odbornému rozhledu, zkušenostem a přirozené autoritě získával časopis od počátku pevný směr. Pan profesor dokázal propojovat vysokou odbornou úroveň s praktickým pohledem na medicínu a významně přispěl k tomu, že se Neurologie pro praxi stala respektovaným časopisem neurologické obce.

Jeho spolupráce se Solenem se však neomezovala pouze na časopis. Významně se podílel také na rozvoji vzdělávacích aktivit, odborných setkání a akcí, které postupně přesáhly hranice České republiky a našly své místo i na Slovensku. I v této oblasti bylo

zřejmé, jak silně věřil ve smysl odborného vzdělávání, sdílení zkušeností a setkávání lékařů napříč pracovišti i generacemi.

Pro Solen byl pan profesor jednou z klíčových osobností, které pomáhaly utvářet odbornou tvář naší práce. Vážíme si jeho dlouholeté podpory, důvěry a odpovědnosti, s níž k časopisu i vzdělávacím akcím přistupoval. Vždy mu záleželo na obsahu, kvalitě a smyslu toho, co společně vznikalo.

Zůstává pro nás člověkem, kterého jsme si hluboce vážili nejen pro jeho odbornost, ale také pro jeho noblesu, klid, laskavost a lidský přístup. Spolupráce s ním byla pro Solen závazkem i povzbuzením.

V historii časopisu Neurologie pro praxi, vzdělávacích aktivit i společnosti Solen bude mít pan profesor Rektor vždy své pevné místo. Časopis i vzdělávací akce, které pomáhal vytvořit a kterým dal odborný směr, ponesou i nadále jeho odkaz – v důrazu na kvalitu, praktičnost, vzdělávání a poctivou odbornou práci.

Za vše, co pro Neurologii pro praxi, vzdělávání i Solen vykonal, mu patří naše poděkování.

*Za společnost SOLEN
Mgr. Zdeňka Bartáková*

